UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Origenes

Rothomagi, 1668

Tomvs Vigesimvsqvintvs. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19358

Visual Library

πνεῦμα, καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου, καὶ εἶπεν, ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν· καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν κύριος, ἐν τίνι; καὶ εἶπεν, ἐξελεύσομαι, καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς εἰς τὸ στόμα πάντων τῶν προφητῶν σου τούτων· καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν βασι-
*Χ ἐχεῖ λειπομένων ὁ αὐτὸς μιχαίας πρὸς τὸν *ἀχαάμ φησι, καὶ τὸ ἰωσαφάτ· ἀκούσατε λόγον κυρίου· εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ δυνάμις τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπε κύριος, τίς
*Χ ἐχεῖς ἀπατήσει τὸν *ἀχαάμ βασιλέα ἰσραήλ, καὶ ἀ-
*Χ γα- καθήσεται, καὶ πορεύσεται ἐν ῥαμμὼθ *γαλαάδ; καὶ εἶπεν οὗτος, ἐξῆλθε πνεῦμα, καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου καὶ εἶπεν, ἐγὼ ἀπατήσω αὐτόν, καὶ εἶπε κύριος, ἐν τίνι; καὶ εἶπεν, ἐξελεύσομαι, καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ· σαφῶς οὖν ἀφ' τούτων δη-
*Ἰω. ἔτι. ιι λοῦται *ὅτι πνεῦμά τι ὄντι τὸ ψευδὲς πνεῦμα, πάντα ὅμοια εἶναι αὐ ψευδῆ πνεύματα ἀπὸ τοῦ ψεύστου πατρὸς εἰληφότα (τοῦ εἶναι) ψευδῆ πνεύματα, καὶ τὸ ψεῦδος, καὶ τὸν κακίαν, καὶ οὐχ ὅτι κατ' οὐσίαν· τὸ μὲν οὖν ἅγιον πνεῦμα, ἢ ἀγγελικὸν πνεῦμα, ὅταν λαλῇ, οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς σοφίας. ὅθεν δηλοῦται καὶ ἐν τῷ κατὰ ἰωάννην, ἔνθα περὶ τοῦ παρακλήτου διδάσκων, καὶ, φησὶν, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ λήψεται), καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν· τὸ μὲντοι ψεῦδος ὅταν λαλῇ, οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων ἐλάλησε καὶ ὁ ἐν τῇ γ' τῶν βασιλέων
*Χ ἐχεῖς ψευδὲς πνεῦμα ἀπατῆσον τὸν *ἀχαάμ· πλὴν πρὸς τὸν ἑτέρους ὅτι, ψεύστης, ὄνομα ὁμοίως πάσχει ἐπί τε τοῦ γνησίου τοῦ ψεῦδος ἀφεθέν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου· ἐνταῦθα μὲν γὰρ περὶ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται τὸ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ· ἐν δὲ ψαλμοῖς τὸ· ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἐκστάσει μου πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης· ταῦτα δὲ προεθέμεθα, ἵνα πάσῃ δυνάμει τοῦ
Vid. Not. εἶναι) ἄνθρωποι, καὶ σπουδάσωμεν γενέσθαι θεοί, ἐπείπερ ὅσον ἐσμὲν ἄνθρωποι, ψεύσται ἐσμὲν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους ψεύστης ἐστίν· ὅμοιον δὲ ἐστὶ τὸ μετέχειν ἡμᾶς ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, καὶ τοῦ σημαινομένου ἀπὸ τοῦ ὀνόματος προσήματος. ἡμᾶς λέγω, ἐὰν ἐπιμείνωμεν
*Χ ὡς ἄνθρωποι καὶ ὄν ἀφέλωμεν *ὁ ψεύστης εἴρηται· ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, καὶ πιστεύετέ μοι· εἰ μεμνήμεθα πρὸς τίνας ἐστὶν ὁ λόγος, ὅτι πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ ἰουδαίους, ἐπαγγελίαν λαμβάνοντας ὅτι ἐὰν μείνωσιν ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ἰησοῦ, τότε ἀληθῶς αὐτοῦ εἰσὶ μαθηταὶ, καὶ γνώσονται

A ritus quidam, & coram Domino ait; *Ego decipiam eum: dixitque ad eum Dominus: Qua in re? dixit: Egrediar, & ero spiritus mendacij in ore omnium Prophetarum eius.* Et in secundo Paralipomenon, ipse Michæas ad Achab & Iosaphath inquit: *Audite verbum Domini: Vidi Dominum sedentem in solio suo, & omnis potentia cœli stabat ad dextram eius, & ad sinistram eius, & dixit Dominus: Quis decipiet Achab Regem Israel? & ascendet, & corruet in Rammoth Galaad? cumque alius aliud dixisset, egressus est Spiritus, & stetit coram Domino, & dixit: Ego decipiam eum: & dixit Dominus: Qua in re? & dixit: Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.* 2. Paral. 18. 18, & seq.

B Aperte igitur ex his declaratur quod est aliquis Spiritus mendax, ac Spiritus etiam similes, Spiritus esse mendaces: quippe qui à Patre suo mendace acceperint esse Spiritus mendaces propter mendacium, & propter vitium; non quia propter essentiam, & naturam sint tales. Atque Spiritus quidem sanctus, vel angelicus Spiritus cum loquitur, non ex proprijs loquitur, sed loquitur à sermone veritatis, & sapientiæ: id quod etiam manifestat Iohannis Euangelium, in quo de Paracleto docens Seruator inquit: *De meo accipiet, & annunciabit vobis.* Qui vero ex proprijs loquitur, mendacium loquitur: ex proprijs enim loquutus est etiam ille in tertio Regum Spiritus mendax decipiens Achab. Veruntamen obserua vocabulum, mendax, similiter positum fuisse de Diabolo, qui mendacium genuit, & de homine. Atque hoc quidem in loco dicitur de homine, & de Diabolo: *Mendax est, & pater eius:* in Psalmis vero de homine solum: vt illud: *Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax.* Verum hæc omnia in medium adduximus, ut quoad fieri potest fugiamus esse homines, festinantes filij Dei effici: quoniam quamdiu homines sumus, mendaces sumus, sicut & pater mendacij mendax est. Simile est autem participare nos vnum, & nomen eius, & participare rem ab ipso nomine significatam: nos dico, si manserimus homines, & Diabolum qui mendax est dictus. Ioh. 16. 14, 15. Psal. 115. 11

C D E

TOMVS VIGESIMVSQVINTVS.

Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi. Ioh. 8. 31.

SI memores sumus ad quos loquitur; nempe ad eos qui crediderant ei Iudæos, qui promissionem acceperant, si permansissent in sermone Iesu, tum vere discipulos eius futuros, & agni-

turos veritatem liberantem eos ; dubitabimus quomodo talibus dicat : *Ego autem quia veritatem dico vobis , non creditis.* Proinde vide ne forte iuxta unam considerationem fieri possit , ut quis illi credat , & iuxta aliam considerationem illi non credat : verbi gratia, qui credunt in Iesum crucifixum tempore Pontij Pilati in Iudæa ; non credunt autem in eum qui natus est ex Maria virgine, hi in eum credunt, & in eum non credunt. Rursumque qui credunt in Iesum qui fecit in Iudæa signa , & prodigia quæ scripta sunt ; non credunt autem in Iesum filium ejus qui fecit cœlum, & terram , in Deum credunt , & non credunt. Ac rursus qui credunt in Patrem Iesu Christi , non credunt autem in Opificem , factoremque huius Vniversi , hi in eum credunt , & non credunt. Atque equidem qui credunt in Factorem cœli, & terræ ; non credunt autem in Patrem Iesu Crucifixi tempore Pontij Pilati , in Deum credunt , & non credunt. Ne igitur statim sit contrarietas, perinde quasi qui hoc scribit hujusmodi Evangelium , non itidem hoc perspexerit , dices quod dicens eis qui crediderant ei Iudæis : *Ego autem quia veritatem dico vobis , non creditis mihi* , secundum unam considerationem credentibus , secundum aliam consideration non credentibus hæc dixerit. Et certe consentaneum est credidisse quidem eos juxta apparentiam propter prodigia , & non credidisse dictis ipsius profundioribus. Proinde hoc dictum, *Quia veritatem dico , non creditis mihi,*

Joh. 8. 31. convenit cum illo : *Agnoscetis veritatem;* quod perinde est , ac si non agnoscerent veritatem : tanquam si diceret ; quatenus prodigia facio , creditis mihi ; quatenus autem veritatem dico , non creditis mihi. Hoc nunc in multis cernere possis admirantibus quidem Iesum , cum illius historiæ intendunt ; haud ita vero credentibus , simul atque profundior , ac major , quàm pro captu ipsorum , explicata fuerit illis ratio , sed suspicantibus illam esse falsam. Quocirca intendamus , ne forte nobis

Joh. 8. 44, 45. etiam dicat Sermo Dei filius : *Quia veritatem dico , non creditis mihi : Quis ex vobis arguit me de peccato ?* Sermo Dei Filius cum aperte voluntatem suam ob oculos posuisset , ita ut ne unus quidem audientium contradicere posset , etiam hæc dicit , visum perstringens eorum qui sibi non assentiebantur : si non ostenditis ea quæ dicuntur peccata esse , jam jure à vobis exigo consensum.

A τὴν ἀλήθειαν ἐλευθεροῦσι αὐτοὺς, ἐπαπορήσομεν πῶς τοῖς τοιούτοις φησίν· ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι· ἢ ὑπόληψον εἰ δυνατόν τις τῶν αὐτῶν κατά τινα μὲν ὑπόνοιαν πιστεύῃ, καὶ ὁ ἑτέραν μὴ πιστεύῃν. οἷον, τῷ σημείῳ ἕνεκεν, οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς ὃν ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου Ἰησοῦν ἐσταυρωμένον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς ὃν γεγεννημένον ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου, ὅτοι εἰς ὃν αὖθις πιστεύουσι, καὶ οὐ πιστεύουσι· καὶ πάλιν

B οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν ποιήσαντα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ τὰ δυναγραμμένα τέρατα, καὶ σημεῖα Ἰησοῦν, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς ὃν Ἰησοῦν * τοῦ πεποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἰς * ὃν πιστεύουσι, καὶ οὐ πιστεύουσι· πάλιν τε αὖ οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς τὸν πατέρα Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ πιστεύοντες εἰς ὃν δημιουργὸν, ἢ ποιητὴν τῶνδε πάντων, ὅτοι εἰς τὸν αὖθις πιστεύουσι, καὶ οὐ πιστεύουσι· ἀλλὰ δὲ οἱ πιστεύοντες μὲν εἰς ὃν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, μὴ πιστεύοντες δὲ εἰς ὃν πατέρα Ἰησοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου ὑπὸ Ποντίου Πι-

C λάτου, εἰς ὃν θεὸν πιστεύουσι, καὶ οὐ πιστεύουσι· ἵν' οὖν μὴ τοῦτο πόδας ἐναντίωμα ᾖ, ὡς μὴ συνεωρακότος τοῦ γράφοντος ὃ διαγέλων ὁ τοιοῦτον, φήσεις ὅτι ὁ λέγων πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους τό· ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι, πιστεύουσι κατά τινα ὑπόνοιαν καὶ καθ' ἑτέραν μὴ πιστεύουσι ταῦτα ἔφασκε· καὶ εἰκὸς ὅτι ὑπόθεσιν μὲν αὐτοῖς κατὰ ὃ ὁρατὸν ἐφ' τὰ τεράστια. οὐκ ὑπόθεσιν δὲ τοῖς βαθυτέρων ὑπὸ αὐτοῦ λεγομένοις·

D καὶ ἁρμόζει γε τοῦ· γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, λεγομένῳ μὴ ἐγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὃ, ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι, ὡς ἔλεγε, καθ' ὃ μὲν τεράστια ποιῶ, πιστεύετέ μοι, καθ' ὃ δὲ τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι· τοῦτο δ' αὐ καὶ νῦν ὅτι πολλῶν ἴδοις, θαυμαζόντων μὲν ὃν Ἰησοῦν ἐπὶ ἐνορῶσι τῇ τοῦδε αὐτοῦ ἱστορίᾳ, μηκέτι δὲ πιστευόντων ἐπὶ βαθυτέρας, καὶ μείζων τῆς ἕξεως αὐτῶν αὐτοῖς διαπίπτῃ λόγος, ἀλλ' ὑποπτευόντων αὐτὸν εἶναι ψευδῆ· διόπερ

E προσεχῶμεν μή ποτε καὶ ἡμῖν εἴπῃ ὁ λόγος, ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω οὐ πιστεύετέ μοι. τίς δὲ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; ὁ λόγος ἐκεῖνος φανερῶς αὐτοῦ παρίστανε τὸ βούλημα, ὡς μηδαμῶς δυνηθέντων δυνασθαί τινα τῶν ἀκουόντων, καὶ ταῦτα δὴ λέγει δυσκαταῦτος τοὺς μὴ συγκαταθεμένους, ὅτι εἰ μὴ ἐλέγχετε τὰ λεγόμενα ἡμαρτημένα, ἀπαιτήσαιτε ἂν δικαίως ἤδη τὴν συγκατάθεσιν· ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὸ ῥητὸν παῤῥησίαν τὸ

Magnam autem fiduciam habet Ser-

σωτῆρος ἡ λέξις, μηδενὸς μὴν ἀνθρώπου δυνηθέντος εἰπεῖν μετὰ πεποιθήσεως τῆς ὅτι οὐ μὴ ἡμαρτηκέναι, τό· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; * μόνῳ γοῦν τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε, πεπειρασμένος κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας, ταῦτα πρὸς πάντας τοὺς πώποτε γνωσθέντας αὐτὸν εἰπεῖν δυναμένῳ· ἀκούω δὲ τοῦ· τίς ἐξ ὑμῶν, λεγομένου οὐ πρὸς τοὺς παρόντας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὡς εἰ οὕτως ἐσαφηνίζετο, τίς οὖν τῶν γένους ὑμῶν, ἢ τίς ὁποῖος δήποτε ἄνθρωπος ἐλέγξαι με δυνήσεται περὶ ἁμαρτίας; ἀλλ' οὐδ' οἶδ' ἔτι τοῦτο· καὶ τὸ δυνατὸν δὲ ἀνθρωπίνῃ φύσει λαβεῖν τό· μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ, πάντως ἔστιν φιλοπονητέον τοιαύτην ἀναλαβεῖν καθαρὰν συνείδησιν παρρησίαν πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὥστε ἂν εἴπῃ ἡμᾶς περὶ τῆς ἕξεως, καὶ μὴ πάνυ ἀρχὴν τῆς πίστεως λαβόντα πρὸς ἕκαστον τῶν ἡμᾶς γνωσκόντων τό· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ μὴ δυνατὸν τοῦτο, ἐξ ὃν λόγον συμπεπληρώκαμεν, εἰπεῖν· τοῦτο δὲ οὐ πρὸς ἀνθρώπους μόνον φησὶν εἰπεῖν ὁ σωτήρ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν διάβολον, καὶ τοῖς ἐπ' αὐτὸν δυνάμεις μηδὲν ἔχουσι εἰπεῖν εἰς ἔλεγχον τῶν περὶ ἁμαρτίας αὐτῷ· ἐν τούτῳ γε ἀνάλογον ἔστι τῷ· ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐδέν· δυνατὸν δὲ ἐν ἡμῖν οὐκ πολλῆς ἐπιμελείας τε ἀπό τινος ἀναλαβεῖν χρόνου παρρησίαν πρὸς τὸ εἰπεῖν ἡμᾶς τῷ ζητοῦντι κατ' ἡμῶν ἀφορμὴν διάβολον, καὶ τοῖς ἀγγείοις αὐτοῦ τοῦτο τὸν τῆς ὀξύδου κιρόν· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; ἄξιον ἰδεῖν τὴν ἐπιφάνειαν οὐκ τοῦ πράγματος. τοῦτο γὰρ ἐρόμεθα εἰ καὶ ὀκνοῦσι πρὸς ὃν ὁ λόγος οὐκ ἀπεκρίναντο τῷ δεκτῷ ἀπόκρισιν ἐξενεγκεῖν· εἴποι γὰρ ἄν τις, διὰ τοῦτο οὐ πιστεύομεν, ἐπεὶ οὐ θεωροῦμεν ἵνα τόπον ὁ λέγει ἐστὶν ἀλήθεια· οὐ θεωροῦμεν δὲ τῷ μηδέπω καθαρθῆναι ἡμῶν τοῖς τῇ φύσει διεφθαρμένοις τῆς ἀληθείας ὄψεις· οὐ ἐπεὶ πιστοί ἐσμεν, οὐκ ἐσμὲν οὐκ τοῦ θεοῦ. εἰ οὐδέπω ἐσμὲν οὐκ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τῆς ἀληθείας ὄψεις θεωρητικαὶ οὐκ εἰσὶ κεκαθαρμέναι, διὰ τὸ κεκαλύφθαι, ἢ πεπαχύνθαι, ἢ πεπολλῶσθαι αὐτὰς ὑπὸ τῆς κακίας· κατεμοῦντες δὲ τί τὸ κυρίως πιστεῦν, καθ' ὃ πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ὁ Χριστός ἐστιν, οὐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ αἰσθανόμενοι ὅσον τοῦ ὅτου πιστεῦν ἀπολειπόμεθα, ταῦτα ἀποκρινόμεθα, τοῦ δικαιοῦν-

A vatoris oratio in hoc dicto, nullo homine cum ea confidentia, quæ nascitur ex non peccasse, dicere valente: *Quis ex vobis arguit me de peccato*, sed solo Domino nostro dicere hæc valente ad omnes qui unquam illum cognoverunt: qui peccatum non fecit, *per omnia tentatus juxta similitudinem, absque peccato.* Quod autem dixit: *Quis ex vobis*, sic intelligo, ut id ad non præsentes tantum, sed ad universum hominum genus dictum sit: tanquam si sic explanaretur: Quis ex vestro genere, vel quis, qualiscunque tandem sit ille homo, arguere poterit me de peccato? at certe nemo. Propter autem hoc dictum: *Imitatores mei estote, & ego Christi*: omni modo contendendum nobis est, ut juxta vires humanæ naturæ talem recipiamus fiduciam mundæ conscientiæ erga omnes homines, ut dicamus in futurum, ac post fidei principium ad singulos nos agnoscentes: *Quis ex vobis arguet me de peccato*, etiam si factu facile non est, ut hoc dicamus, cum complevimus rationem. Cæterum non ad homines tantum Servator dixit hoc, sed etiam ad Diabolum, atque ad Potentias illi subjectas, nihil valentes, quod ipse peccaret, ipsi obijcere. Et hoc sane consequens est illi. *Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quicquam, & nihil in me invenit.* Possumus vero etiam nos ex multa diligentia per aliquod tempus fiduciam recipere ad dicendum Diabolo quærenti adversum nos occasionem, cum animam efflamus: *Quis ex vobis arguit me de peccato? si veritatem dico, quare vos non creditis mihi?* Dignum est ut videamus quid innuatur ex hac interrogatione: at hoc videbimus, etiam si illi, ad quos erat sermo, non responderint proferentes conveniens responsum: respondere enim posset aliquis; hanc ob causam non credimus, quoniam non videmus quonam pacto illud quod dicit, sit veritas; non videmus autem eo quod nondum mundati sint in nobis illi oculi, qui vim perspiciendæ veritatis natura habent. Et quoniam tales sumus, non sumus ex Deo; quod si nondum ex Deo sumus, etiam oculi vim perspiciendæ veritatis habentes mundi non sunt, vel quia cooperti sint, vel quia sint crassi, vel quia sint turbidi propter vitium. Ac considerantes diligenter quidem quid sit proprie, juxta illud dictum: *Omnis qui credit quod Iesus Christus est, ex Deo genitus est*, sentientesque quantum absumus ab hoc credendi modo, hæc respondeamus:

* χ. μόνῳ

B

C

D

E

Joh. 14. 30.

Joh. 8. 46

1. Joh. 5. 1.

obsecrantes medicum oculorum animæ, ut sua ipsius tum sapientia, tum amore, quo genus humanum prosequitur, omnia faciat, quo aperiantur oculi nostri adhuc clausi ab ignominia nostra, propter vitium; juxta illud: *Cooperuit nos ignominia nostra*; & confitentibus nobis exaudientur causæ, cur nondum credamus, & quasi male affectis, atque medico egentibus opem ferens Dominus cooperabitur nobis ad percipiendum donum credendi, tertio loco apud Paulum positum, dum recenset dona; nimirum post donum sapientiæ, & post donum scientiæ, quibus subjungit: *Alij fides per eundem spiritum*: de quo dono & alibi inquit: *A Deo nobis donatum est, non solum ut in ipsum credamus, verum etiam ut pro ipso patiamur.* Atque equidem si quis efficaciam credendi notarit, videbit manifesto non vulgare donum, quod quis credat nulli alij, præterquam soli vero: præsertim cum plura dogmata, eaque varia divulgentur à multis vera se docere promittentibus. Hoc enim iam probati etiam nummularij officium est, quem si quis perfectum nominarit, haud aberrabit; cum etiam in Hebræorum Epistola scriptum sit: *Perfectorum est solidus cibus, nempe horum, qui propter assuetudinem sensus habent exercitatos ad discretionem boni pariter, & mali. Qui ex Deo est, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Qui diversarum naturarum introducunt commentum, quique dicunt filios Dei natura tales existere, eosque solum capaces esse verborum Dei propter cognationem, quam cum Deo habent, ex hoc etiam loco existimant, se probare quod proposuerint: hoc contextu quem mordicus etiam tenent in suam opinionem trahentes rudes, & sine iudicio, nec valentes respondere ad probabilitatem voluntatis contextus, neque videntes eius solutionem hunc in modum se habentem: si palam est, quotquot receperunt lucem veram, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, non quia sint ex Deo, recepisse eam (nam si eo quod essent ex Deo recepissent illam, haudquaquam de eis scriptum fuisset: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis credentibus in nomen eius, potestatem ut filij Dei fierent*) liquere etiam eos qui non sunt ex Deo, potestatem non habere aliquo pacto filios Dei fieri, antequam acceperint veram lucem. Immo qui acceperint, ne filij quidem Dei adhuc sunt, sed potestatem accipiunt filios Dei fi-

Ierem. 3. 25.

1. Cor. 12. 9.

Phil. 1. 29.

Hebr. 5. 14.

Ioh. 8. 47.

Ioh. 1. 12.

A τες τὸν τῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν ἰατρὸν τῇ ἑαυτοῦ σοφίᾳ, καὶ φιλανθρωπίᾳ πάντα ποιῆσαι ὥστε ὑπὸ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἔτι κεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς διὰ τὴν κακίαν ἀτιμίας ἡμῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον που· ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς ἡ ἀτιμία ἡμῶν· ἐπακούσεται γὰρ ἡμῶν ὁμολογούντων τὰ αἴτια τοῦ μηδέπω ἡμᾶς πιστεύειν, καὶ ὡς κακῶς ἔχουσι καὶ χρῄζουσιν ἰατροῦ βοηθῶν συνεργήσει πρὸς τὸ χαρίσασθαι ἡμᾶς τὸ εἰς τὸ πιστεύειν χάρισμα, τρίτον παρὰ τῷ Παύλῳ ἐν B τῷ καταλόγῳ τῶν χαρισμάτων τεταγμένον, μετὰ τὸν τῆς σοφίας λόγον, καὶ τὸν τῆς συνέσεως λόγον, οἷς ἐπιφέρει· ἑτέρῳ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, περὶ οὗ χαρίσματος καὶ ἐν ἄλλοις φησίν· ὅτι ἀπὸ θεοῦ ὑμῖν ἐχαρίσθη, οὐ μόνον τὸ εἰς Χριστὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν. καὶ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας δὲ ἐπιστήσαντι σαφὲς * ἔσεσθαι ὅτι οὐχ ἡ τυχοῦσα δωρεά ἐστι τοῦ θεοῦ, πλειόνων δογμάτων διαφόρων ὑπὸ πολλῶν κηρυσσομένων τῶν διδάσκειν τὰ ἀληθῆ ἐπαγ- C γελλομένων, τὸ μηδενὶ ἢ μόνῳ τῷ ἀληθεῖ πιστεῦσαι· τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ δοκίμου τραπεζίτου ἔργον τυγχάνει, ὃν τέλειον ὀνομάζων οὐκ ἂν * ἁμαρτήσαιτε, καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους γεγραμμένῃ τοῦ· τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ· ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ· δοκοῦσιν οἱ τὴν περὶ διαφόρων φύσεων εἰσά- D γοντες μυθοποιΐαν, καὶ λέγοντες εἶναι φύσει καὶ ἐκ [illegible] κατασκευῆς υἱοὺς θεοῦ μόνον διὰ τὸ πρὸς θεὸν συγγενὲς δεκτικοὺς τῶν τοῦ θεοῦ ῥημάτων, καὶ ἐντεῦθεν ἀποδεικνύναι τὸ προκείμενον αὐτοῖς, συναρπάζουσι γέ τοι καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ῥητοῦ προσδιατρίβοντες αὐτῷ τοὺς ἀκρίτους καὶ μὴ δυναμένους πρὸς τὴν πιθανότητα τῆς χρήσεως τοῦ ῥητοῦ ἀπαντᾶν, μηδὲ βλέποντας αὐτοῦ τὴν λύσιν οὕτως ἔχουσαν. εἴπερ ὅσοι ἔλαβον τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, οὐχὶ τῷ εἶναι E καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ εἰλήφασιν αὐτό. εἰ γὰρ τῷ εἶναι ἐκ τοῦ θεοῦ εἰλήφεισαν αὐτό, οὐκ ἂν περὶ αὐτῶν ἀνεγέγραπτο· ὅσοι ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. δῆλον ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἐκ τοῦ θεοῦ πρὶν μὲν λαβεῖν τὸ ἀληθινόν, οὐδὲ ἐξουσίαν πως ἔχουσι τοῦ τέκνα θεοῦ γενέσθαι· ἐπὰν δὲ λάβωσιν αὐτό, τέκνα μὲν οὐδέπω γίνονται θεοῦ, ἀλλ' ἐξουσίαν λαμβάνουσι, διὰ τοῦ

* [illegible]

* [illegible]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ἐπιστρέψαι τὸ φῶς, γενέσθαι τέκνα θεοῦ. τότε γενόμενοι ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ῥήματα ἀκούουσιν αὐτοῦ, οὐκέτι ἁπλούστερον πιστεύοντες μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὀξυτικώτερον καταλαμβάνοντες τὰ τῆς θεοσεβείας πράγματα. οἱ μὲν τοιοῦτοι φιλοτιμησάμενοι ἵνα γένωνται θεοῦ, τέκνα μὲν γίνονται θεοῦ, οὐδὲ ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀκούουσι τὰ ῥήματα αὐτοῦ, οὐδὲ σωίζουσι τὴν ἐντολὴν αὐτῶν· μένουσι δὲ ἐν τῇ * πρώτῃ τέκνων τοῦ θεοῦ * καταστάσει, τῷ πνεύματι δουλείας εἰς φόβον πνεῦμα, καὶ μὴ ἐσπουδακέναι προβῆναι καὶ προκόψαι, ὥστε καὶ τὸ τῆς υἱοθεσίας χαρίσασθαι, ἐν ᾧ κράζουσιν οἱ ἔχοντες αὐτὸ Ἀββᾶ ὁ πατήρ· ὅτι γὰρ καθ' ὅλον οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀρχῆθεν υἱὸς ἐστι θεοῦ, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τοῦ· ἤμεθα τέκνα φύσει ὀργῆς, κατὰ Παῦλον καὶ περὶ ἑαυτοῦ τοῦτο εἰρηκότος. σαφὲς γὰρ καὶ ἐκ τοῦ· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς· εἰ γὰρ Παῦλος φύσει ὀργῆς υἱός, τίς ὑπὲρ Παῦλον ὅσον ὅτι τῇ καταστάσει οὐκ ὀργῆς υἱός, πρὸς τὸ λαβεῖν ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, καὶ πρὸς τοῦ τέκνον γενέσθαι θεοῦ; καὶ εἰ οὐκ ἄλλος γίνεται τις υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός, ἢ οὐκ τοῦ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς ἑαυτοῦ, καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν διωκόντων αὐτόν, δῆλον ὅτι οὐδεὶς τῇ φύσει ἐστὶ οὐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, ἀλλὰ τὸ λαβεῖν ἐξουσίαν τέκνον θεοῦ γενέσθαι, καὶ κεχρῆσθαι εἰς δέον τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τὸ ἠγαπηκέναι τοὺς ἐχθρὸς, καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων, γενόμενος υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός, τότε ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, σωιεῖς αὐτῶν καὶ ὑπηρέτης αὐτῶν ἀναλαμβάνων. ὅτι οὐ πάντων ἐστὶ ὅλων, ἀλλὰ τέκνων ἐστὶ θεοῦ, τῷ πᾶσιν μὲν καταργηθῆναι γένεσιν, τῷ δὲ ἀπὸ θεοῦ αὐξηθῆναι, διὰ τὸ τῆς υἱοθεσίας πνεῦμα τὸ· ἄμα δὲ ἐπιμελέστερον καταντεῖν πῶς δεῖ δέχεσθαι τὸ· τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει, ᾧ ὅμοιόν ἐστι καὶ τὸ· τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούει· εἰ γὰρ ὅτι φίλης σωιεῖ θέσιν τὸ * ἀκούειν λάβοιμεν, καὶ οἱ ψυχικοὶ πρὸς χρόνον πιστεύοντες ἔσονται ἐκ τοῦ θεοῦ, μαρτυρηθέντες ἀπὸ τοῦ λόγου ὅτι πρὸς καιρόν τινες πιστεύουσιν· εἰ δὲ τοῦ, ἀκούει, ἐκλάβοιμεν ὅτι τὴν τηρεῖν τὰς ἐντολὰς, δῆλον ὅτι κἂν ἐν ἑνὶ ἁμαρτήσωσιν, οὐκ ἔτι υἱὸς θεοῦ, ὅπερ ἡμᾶς μὲν ἐν θλίψει τοὺς λέγοντας ἐκ μεταβολῆς γίνεσθαί τινα υἱὸν θεοῦ, ἐκείνους δὲ μὴ πάνυ δέξαι δυναμένους

* χ. πρὸ αὐτῶν
* χ. τοῦ θεοῦ
* χ. κατάστασιν
* χ. ἀκούειν

A ri, & tunc ex Deo geniti, etiam verba Dei audiunt: non amplius tantum simpliciter credentes, sed iam acutius res divini cultus intelligentes. Porro qui huiusmodi esse non contenderint, nec filij Dei fiunt, nec sunt ex eo; & hanc ob causam neque audiunt verba ipsius, neque intelligunt voluntatem illorum, sed manent in statu præcedenti filios Dei; nempe in statu eorum, qui tantum crediderunt, serui Dei, eo quod acceperint seruitutis spiritum in timore, B nec contenderint eo procedere, & proficere, ut etiam adoptionis filiorum spiritum acciperent, per quem clamant illum habentes, Abba pater. Quod enim generatim nullus homo ab initio sit filius Dei, palam est tum ex hoc dicto: *Eramus natura filij iræ* (id quod Paulus etiam de seipso dixit) tum ex eo: *Dico autem vobis; Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus vos, vt sitis filij Patris vestri cœlestis*: nam si Paulus natura filius iræ erat, quis non filius iræ, antequam accipiat potestatem filium C Dei fieri, & antequam filius Dei efficiatur, superior est Paulo, quatenus ad creationem attinet? Quod si non aliter efficitur aliquis filius Patris cœlestis, nisi diligendo suos ipsius inimicos, & orando pro persequentibus se, perspicuum est nullum hominem, eo quod natura sit ex Deo, verba Dei audire, sed quia acceperit potestatem ut filius Dei efficiatur, eaque utatur commode, & eo quod dilexerit inimicos, & oraverit pro se lædentibus, factus filius Patris cœlestis, tunc esse ex Deo, & verba D Dei audire, intelligens ea, & scientiam illorum recipiens: quæ res non propria est seruis, sed his qui sunt Dei filij, qui omnem quidem ortum destruxerunt, sed ortum à Deo receperunt, duce spiritu adoptionis. Pariter illud etiam diligenter considerandum est, quomodo accipi opus sit hoc dictum: *Verba Dei audit*: cui simile est illud: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Nam si vocabulum audiendi de nudo sumamus consensu, etiam animales ad tempus credentes ex E Deo erunt: de quibus Servator inquit quosdam esse qui ad tempus credant. Rursum si verbum audiendi, sumamus pro eo quod est, servare mandata, perspicuum est vel in uno peccantem, non futurum filium Dei: quod quidem non nos premit, qui dicimus ex mutatione unumquenque filium Dei fieri, sed illos qui neque seipsos, neque ijsdem disciplinis imbutos facile offendere possunt

Ef. 2. 3.

Matth. 5. 44.

Ioh. 10. 3.

[ἀναμάρτητοι, hoc est] impeccabiles. Quod si, audire, sumamus pro eo quod est intelligere, & considerare, ostendant aliquem omnes hunc in modum Novi Testamenti sermones audientem: ut illum dicamus filium Dei, si expositio illius in sacris inversionem non recipiat: nos enim etiam in his magnum quendam, & admirandum imaginantes esse eum, qui iam filius Dei effectus est, non inscite indicavimus quisnam sit ille qui ex deo est, explanantes illud: *Qui est ex Deo, verba Dei audit.* Vide vero paradoxon quod ex contrarijs emergit, scilicet quod aliquis filius Dei alio sit magis filius Dei, & quod alius filius Dei sit magis alio in duplo filius Dei: quod quomodo ex contrario ostendatur, sic proponemus. In Evangelio à Matthæo tradito secunda comminatio ad Pharisæos, & scribas sic se habet:

Matth. 23. *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia obitis mare, & terram, ut faciatis unum proselytum; & cum fuerit factus, facitis illum filium gehennæ, duplo magis quam vos estis*: igitur hac ratione, neque quidam natura sunt filij gehennæ, neque gehennæ filij ex æquo sunt illius filij, si alius duplo magis quam alius est gehennæ filius. Quod si alius duplo magis quam alius est gehennæ filius, cur non etiam perditionis, & mortis, & tenebrarum, & cæterorum, quorum qui varie peccant sunt filij? Quod si in his sic se res habet, cur non etiam filij lucis alij duplo magis quam alij erunt, & filij vitæ, & filij sapientiæ, atque etiam hunc in modum filij Dei? quod si duplo alius magis quam alius efficitur filius Dei, cur non etiam multipliciter, & tanto multipliciter, quanto multipliciter dignum est considerare esse primogenitum totius creaturæ filium Dei super omnes, qui sunt filij Dei, & non amplius habent spiritum servitutis in timore, sed acceperunt spiritum adoptionis? Fortassis igitur plura cum sint verba Dei, * non solum quæ scripta sunt, verum etiam ineffabilia, & quæ homini dicere nefas est, & ea de qui-

Ioh. 21. 25. bus inquit Iohannes: *Nec ipse opinor mundus caperet eos qui scriberentur libros*, quilibet qualiacunque verba Dei audiens, & intelligens, iam ex Deo est; & quanto plura verba Dei audierit, tanto magis efficitur ex Deo: ut iam re vera aliquis qui audierit omnia verba Dei nostri nominetur filius Dei, si hoc apparuerit in aliquo qui accipiat spiritum perfectæ adoptionis, & eximie nascatur filius Dei, & omnino, & totaliter,

A ἀναμάρτητοι ἑαυτοὺς, καὶ τοὺς ἐν τοῖς αὐτοῖς μαθήμασι· εἰ δὲ ὁ, ἀκούῃ, λαμβανόιμεν ὅτι τὸ συνιέναι, καὶ νοῦν, δηκνύοιεν τινα πρόσωπον ἀκούοντα οὕτως τῆς τῶν καινῶν διαθήκης λόγων * εἰ κείμενον εἴποιμεν υἱὸν θεοῦ, εἰ μὴ ὑπεδέχετο ἀναστροφὴν εἰς τὰ ἄγια γράμματα ἡ ἐκδοχὴ αὐτοῦ· ἡμεῖς γὰρ καὶ τοῦτο μέγαν τινὰ καὶ θαυμαστὸν εἶναι φανταζόμενοι ὃν ἤδη υἱὸν θεοῦ, οὐκ ἐλεγθησόμεθα ἀναξίως τοῦ ὁν τοῦ θεοῦ ἐξεληφότες τί· ὁ ὢν ὁν τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· * ἤδη τοῦ καὶ ὁν τοῦ ἐνδυπίων παράδοξον δύο τι φανὲν ἀποδεχθῆναι δυνατὸν ἔσται· τί δὲ ὁ παράδοξον, ἢ ὅ εἶναί τινα ἑτέρου υἱοῦ θεοῦ μᾶλλον υἱὸν θεοῦ, καὶ διπλάσιον ὡς ἕτερον ἑτέρου εἶναι υἱὸν θεοῦ; πῶς δὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐναντίου δείκνυται, ὕστερον παραθησόμεθα· ἐν τῷ κατὰ ματθαῖον, ὁ τοῖς τοῦ γραμματέως καὶ φαρισαίοις δεύτερος παραινισμὸς οὕτως ἔχει· οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν· οὐκοῦν καὶ τοῦτο ὅτι φύσει υἱοὶ γεέννης εἰσί τινες, ἔστι δῆλον οἱ τῆς γεέννης υἱοὶ υἱοί εἰσιν αὐτῆς, εἴγε ἕτερος ἑτέρου διπλότερον υἱός ἐστιν αὐτῆς. Εἰ δὲ ἕτερος ἑτέρου διπλότερός ἐστιν υἱὸς τῆς γεέννης, διὰ τί οὐχὶ καὶ τῆς ἀπωλείας, καὶ τοῦ θανάτου, καὶ τοῦ σκότους καὶ τῶν λοιπῶν ὧν οἱ διαφόρως ἁμαρτάνοντές εἰσιν υἱοί; εἰ δὲ ὅτι τούτων, διὰ τί οὐ καὶ υἱοὶ φωτὸς διπλότεροι ἕτεροι ἑτέρων ἔσονται καὶ υἱοὶ ζωῆς, καὶ υἱοὶ σοφίας; οὕτω δὲ υἱοὶ θεοῦ, εἰ δὲ διπλάσιον ὡς ἕτερος τοῦ ἑτέρου υἱὸς γίνοιτο θεοῦ, διὰ τί οὐχὶ καὶ πολλαπλασιόνως, καὶ τοσαυτοπλασιόνως ὁποσαπλασιόνως ἄξιον νοῆσαι ἐστὶν τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως υἱὸν τοῦ θεοῦ, παρὰ τοὺς λοιποὺς υἱοὺς τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς μηκέτι πνεῦμα δουλείας ἔχοντας εἰς φόβον, ἀλλ' εἰληφότας πνεῦμα υἱοθεσίας; τάχα οὖν οὕτως πλείονων ὄντων τῶν ῥημάτων τοῦ θεοῦ, οὐ μόνον τῶν συγγεγραμμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀῤῥήτων, ὧν οὐκ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, καὶ τούτων περὶ ὧν φησιν ὁ ἰωάννης· οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία, πᾶς μὲν οἱωνοῦν ῥημάτων ἀκούων τοῦ θεοῦ ἤδη ὅστις ὁν τοῦ θεοῦ· ὅσῳ δὲ πλείονων ἀκούῃ ῥημάτων τοῦ θεοῦ, τοσαυτοπλείονος τοῦ ὁν τοῦ θεοῦ· ὡς, * εἰ δεῖ οὕτως ὀνομάσαι, πάντων ἀκούσας τῶν ῥημάτων τοῦ θεοῦ, ἐάν γε τοῦτο φθάνῃ ὅπῃ τινὰ τοῦ λαμβανόντων τὸ τῆς υἱοθεσίας πνεῦμα, τελείως καὶ ὑπερβολικῶς τοῦ υἱὸς θεοῦ, καὶ πάντη, καὶ ὅλῳ ὅλων, καὶ ὅλως οὐκ

* χ. ἐστὶν

* χ. ἐστὶν

* χ. ἐστὶν

Θεοῦ· δύναμενέστερον ἢ ἀκριβέστερον καὶ ἐξ ὅλων καὶ A & totus. Candidius autem sunt intelligendæ illæ voculæ, totaliter, & totus, ut respondeant totis dogmatibus, toti cognitioni, & totis mysterijs, adeo ut totus, & totaliter dicat se genitum ex Deo, qui noverit omnia mysteria, & omnem cognitionem, feliciter etiam gestis quæ sunt perfectæ dilectionis. Vide vero an is cõsequenter huic dicto: *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus,* possit dicere, Et ex parte sumus filij Dei: & rursum: *Cum venerit quod perfectum est, abolebitur quod ex parte est;* & illud cum venerit ut perfecte efficiamur filij, non amplius ex parte efficietur aliquis filius Dei. Nec hoc sinatur intactum, num fieri possit ut aliquis ex parte sit filius præstantioris partis, nempe divinæ, & ex parte sit alterius partis contrariæ; an potius hoc impossibile sit sic se habere. Similiter inquires quomodo multi unius patris dicantur filij, utrum propter proavos, & propter successores illorum, & propter talem considerationem. At vero cum acceperimus potestatem ut efficiamur filij Dei, omnia faciamus ut simus ex Deo, & verba eius audiamus, ut proficiamus etiam quia sumus ex Deo, proficiamus etiam quia audimus verba Dei, plura ex his verbis semper manifestantes, donec omnia perceperimus verba Dei, quæ vel nunc, vel in posterum percipere possunt hi qui spiritu adoptionis digni habiti fuerint. Quoties autem verba quæ à Deo dicuntur, non audimus, hoc est, ea non intelligimus, toties consentaneum est nos redargui, perinde quasi non sumus ex Deo: nam propter hoc non audit, qui non audit verba Dei, quoniam ex Deo non est, & ex Deo non est propter seipsum: etiam si aliquando acceperit potestatem fieri filius Dei, possitque diligendo inimicos, orando pro his, à quibus læditur, fieri filius Patris cœlestis.

ὅλος, ἀμάλεγον ὅλοις τοῖς δόγμασι, καὶ πάσῃ τῇ γνώσει, καὶ πᾶσι τοῖς μυστηρίοις, ὥστε καὶ εἰπεῖν ὅλον, καὶ ἐξ ὅλων γεγονέναι ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸν εἰδότα πάντα τὰ μυστήρια, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ μετὰ τέρπων τὰς τελείας ἀγάπης κατορθώματα· ἴδε εἰ * δύναται ἀκολούθως τῷ· ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν, εἰπεῖν αὖ * τὸν τοιοῦτον, καὶ ἐκ μέρους ἐσμὲν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν· ὅταν ἔλθῃ τὸ τέλειον, καὶ τὸ ἐκ μέρους καταργηθῇ, καὶ τὸ τέλειον τοῦ γενέσθαι υἱοὺς Θεοῦ ἐλευσόμεθα, καταργῶν τὸ ἐκ μέρους γεγονέναι υἱόν πνα τοῦ Θεοῦ· μὴ ἀζήτητον ἢ ἐάσῃ καὶ τὸ πρὸς τοῦ πότερόν ποτε δυνατὸν ἐκ μέρους μὲν εἶναι υἱὸν τῆς ἀμείνονος μερίδος τῆς πρὸς τὰ θεῖα, ἐκ μέρους δὲ τῆς ἐναντίας, ἢ ὅτι ἀμήχανον ὅπως ἔχει· ὡς συνιδεῖν πῶς λέγονται υἱοὶ πολλοὶ ἑνὸς πατρὸς, πότερον διὰ τοὺς προγόνους, καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων, ἢ καὶ τοιαύτην τινὰ ἐπίνοιαν· λαβόντες τὴν ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, πάντα πρασσώμεν, ἵνα γενώμεθα ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἀκούσωμεν, καὶ προκόπτωμεν * καὶ ὁ εἶ) ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα προκόπτωμεν καὶ ἐν τῷ ἀκούειν ῥημάτων τοῦ Θεοῦ, πλείονα ἐκ τούτων ἀεὶ φανερόντες, ἕως πάντα χωρήσωμεν τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅσα γε ἐνδέχεται χωρῆσαι, καὶ νυνὶ, καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς ἀξιωθέντας τῆς υἱοθεσίας πνεύματος· ὅσακις δὲ ῥημάτων λεγομένων τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀκούομεν, τουτέστιν, ἃ σιωπῶμεν αὐτῶν, τοσαυτάκις νομιστέον ἐλέγχεσθαι, ὡς οὐκ ὄντες ἐκ τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἀκούει ὁ μὴ ἀκούων ῥημάτων θεοῦ, ἐπειδὴ οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστι περὶ ἑαυτόν· κἀν τοιγε ἴσως ὅτε λαβὼν ἤδη ἐξουσίαν τέκνον Θεοῦ γενέσθαι, καὶ δυνάμενος ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων, γένεσθαι υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός· ἀποκρίνασθαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; εἰκὸς ὅτι τοῦτο πολλάκις, καὶ τὸ σιωπώμενον, ἀεὶ ἀλλήλοις ἔλεγον περὶ τοῦ σωτῆρός τινος, σαμαρείτου μὲν αὐτὸν ὀνομάζοντες, ὡς παραφρονοῦντα Ἰουδαϊκὰ, παραπλησίως τοῖς σαμαρείταις· οὐ γὰρ συνιδεῖν Ἰουδαῖοι σαμαρείταις, ἐν πολλοῖς διαφωνοῦντες δόγμασι περὶ ἐκείνου· ἄξιον δὲ ὅτι ζητῆσαι * σαμαρείτου ὃν μέλλοντα αἰῶνα ἀρνουμένων, καὶ μηδὲ τὴν τῆς ψυχῆς ὑπεδέγμενοι παρεσιμῶν ὃν σωτῆρα

* Χ. ἑνὸς τοῦ

* Χ. τὸ

* Χ. ὃν τοῦ Θεοῦ

* Χ. τοῦς βίαιον

1. Cor. 13. 9. 10.

TOMVS VIGESIMVSSEXTVS.

Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quod Samaritanus es, & dæmonium habes? Ioh. 8. 48.

CONsentaneum est propter id quod tacetur, quod frequenter inter se hæc quidam de Seruatore dicerent, Samaritanum illum appellantes, tanquam qui res Iudaicas adulteraret, non secus atque Samaritani: non enim commercium habent Iudæi cum Samaritanis, in multis dogmatibus ab illis dissidentes. Sed profecto quæsitu dignum est quomodo Samaritanis futurum sæculum negantibus, & ne animæ quidem perma-